

Загальні питання до Положення про систему психологічного забезпечення НПУ, полягають ще і в такому:

1. В документі шість разів зустрічається фраза «... уключаючи учасників антитерористичної операції», але ніяких особливостей щодо здійснення з ними заходів психологічного забезпечення – не наводиться.

2. Попередні роки існування СПЗ здається майже не враховані в новому Положенні. Так, проігноровані Етичний кодекс психолога, положення про експрес-діагностику персоналу, положення про групу посиленої психологічної уваги тощо. Невже позитивних здобутків не було?

3. Документ перевантажений формальними і суто бюрократичними вимогами до психолога щодо планування і звітності. Кількість звітів у порівнянні з теперішніми не знижується, що явно не сприятиме ефективності розподілу робочого часу психологів. У деяких випадках звіт про заходи прописаний краще, ніж сам захід (наприклад, є форма звіту про кількість інструктажів поліцейських перед заступанням на службу, але в Положенні про самі інструктажі – ані слова).

4. У Положенні відсутній розділ «Права і обов'язки психолога», прописані тільки компетенції керівників СПЗ. Хотілось би бачити щось про підвищення кваліфікації психологів, їх стажування у ВНЗ МВС, організацію їх післядипломного навчання у провідних тренерів, консультантів, психотерапевтів та інших фахівців з психологічної роботи як у нашій країні, так і за кордоном.

Отримано 06.03.2017

УДК 159.923.2

Оксана Миколаївна МІРОШНИЧЕНКО,

начальник кафедри психології юридичного факультету

Академії Державної пенітенціарної служби (м. Чернігів),

кандидат психологічних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8624-9397>

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНІТЕНЦІАРНОГО ПЕРСОНАЛУ В СФЕРІ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Розглянуто особливості організації психологічного забезпечення професійної діяльності пенітенціарного персоналу у сфері сімейних відносин, а також особливості роботи психолога із сім'ями співробітників установ виконання покарань.

Професійна діяльність і сімейна сфера пенітенціарного персоналу тісно пов'язані одне з одним. Сім'я є джерелом емоційної підтримки і

стабілізації психологічного стану особистості, зняття напруженості, обумовленої характером службової діяльності. Фактори професійної діяльності впливають на функціонування сімей пенітенціарного персоналу. Ненормований робочий день і виклики на службу у вихідні дні, скасування і перенесення відпустки мають негативний вплив на рольову структуру сім'ї. Вони обумовлюють рольові конфлікти з приводу виконання домашніх обов'язків, участі у вихованні дітей і є причиною недовіри, підозр у подружній зраді. Сімейна дезадаптація може мати різні причини: соціально-економічні, професійні, особистісні та внутрішньо сімейні. Для сімей з стійкою дезадаптованістю характерно: «несприйняття дружиною специфіки службової діяльності», «ревності, підозри в подружній зраді», «духовна відчуженість подружжя». Ставлення чоловіка (дружини) до службової діяльності є фактором, що підсилює або блокує реакцію сім'ї на професійні стресори. Ці відносини можуть бути: партнерські, толерантні, індиферентні і агресивні. Партнерські відносини реалізуються в процесі спільного досягнення сімейних цілей, коли чоловік і жінка об'єднані рішенням не допустити передчасного звільнення з служби, виступають як надійні соратники. Толерантне відношення має на увазі терплячість, витривалість при наявності фрустраторів і стресорів, що сформувалися в результаті зниження чутливості до їх повторюваного впливу, коли чоловік і жінка вже не впевнені в доцільності цього. Індиферентне ставлення означає байдужість чоловіка(дружини) до напруженості і специфіці професійної зайнятості пенітенціарного персоналу сприймається останніми як байдужість до власної особистості. Агресивне ставлення формується переважно внаслідок соціальної фрустрації, зумовленої несприятливими умовами навколишнього середовища(низький заробіток, відсутність житла, дефіцит сімейного спілкування тощо). Для сімей «індиферентного», «агресивного» і частково «толерантного» типів характерно зниження тону суспільного настрою (пригнічений душевний стан, розгубленість, втрата мотивації досягнення, відмова від колишніх сімейних цілей і т. ін.), що можна трактувати як форму соціальної депресії.

Сім'я активно і пасивно впливає на службову діяльність. Пасивно – це ненадання співробітникам необхідної психологічної підтримки в періоди службових перевантажень, які є причинами психофізіологічного перенапруження і демонстрація подружжям низької оцінки значущості професійної діяльності співробітника, що викликає несприятливі зміни в його мотиваційній сфері. Активний вплив здійснюється за рахунок «гіперконтролю» поведінки і емоційного стану співробітника. Це виражається в жорсткому нав'язуванні конкретних (традиційних для сім'ї) рамок поведінки і в перешкоджанні прояву певного діапазону

почуттів і емоцій у стані роздратування і фрустрації. При цьому у особистості виникає недолік автономності, що сприяє її швидкому «емоційному вигоранню». Активний вплив формує конфліктний характер спілкування (скарги, докори, «з'ясування стосунків»), що створює для співробітника ситуації сильного психологічного тиску, в результаті якого у нього формуються різні негативні стани («сімейної тривоги», «танталов комплекс», «виправдовувальна активність» і ін.).

Вплив сфери сімейних взаємин співробітника на його професійну діяльність може здійснюватися шляхом особистого втручання вхід несення служби (прямий шлях) і поступового впливу сімейних стресфакторів, що послідовно відбивається на його психічному стані, професійній спрямованості, службовій мотивації і рівні професійної самореалізації (опосередкований шлях). При цьому неадекватний психічний стан колеги, викликаний сімейними негараздами, легко може викликати «ланцюгову реакцію» у кожного хто з ним спілкується. Несподівані для колег форми реакцій, що проявляються співробітником, який переживає сімейні проблеми, стають причиною порушення стратегій службового спілкування, взаємодія колег може завершитися конфліктом.

Існує зв'язок між стилями сімейної взаємодії і спрямованістю самореалізації пенітенціарного персоналу. Вважається, що «трудоголізм» – прагнення, що обумовлює багато поведінкових характеристик співробітника, і є активним стимулятором розвитку його особистості. Однак це й шлях також доцільний для обрання його співробітником, який переживає сімейні негаразди, в спробі підняти авторитет в сім'ї і в надії оптимізувати сімейну психологічну атмосферу (в сім'ях з індиферентним та агресивним ставленням до служби). Прагнення до заглиблення в професійну діяльність при цьому не є гарантом службової успішності. Таким чином, «трудоголізм» («зацикленість» – механізм опанування особистістю власних переживань) можна трактувати як домінуючу установку на самореалізацію у професійній сфері або як спосіб захисного уникнення несприятливих сімейних ситуацій.

В якості основних напрямків психологічного супроводу в сімейній сфері пенітенціарного персоналу виступають: психологічна діагностика, індивідуальне і сімейне консультування, проведення соціально-психологічних тренінгів, організаційні заходи профілактичної спрямованості. Обов'язковими методами роботи в сфері сімейних відносин є співбесіди з подружжям (з'ясування ставлення до професійного вибору; уточнення думки з приводу відповідності професійного потенціалу пенітенціарного персоналу зробленому їм; виявлення повноти уявлень про специфіку служби) в період прийому кандидатів на службу (або після укладення шлюбу) і тестування з метою визначення індивідуальних психологічних якостей.

Консультації сімей пенітенціарного персоналу спрямовано на:

1) зближення оцінок, думок і установок усіх членів родини по відношенню до професійної сфери діяльності співробітника; зближення суб'єктивної значущості цінностей, пов'язаних з утриманням сімейних взаємовідносин;

2) оптимізацію процесу сімейного спілкування, досягнення високого рівня взаєморозуміння пенітенціарного персоналу і їх сімей шляхом вибору діалогу з елементами поступок і компромісів;

3) узгодження рольових установок подружжя;

4) аналіз і корекцію стереотипів міжособистісного спілкування подружжя;

5) психологічну підтримку подружжя.

Стратегії та тактики в проведенні психологічної роботи з сім'ями:

1) орієнтація консультуємого на прийняття провини і відповідальності за те, що відбувається;

2) орієнтація консультуємого на розуміння, аналіз та прийняття власних почуттів як на єдину можливість розуміння себе і своєї поведінки;

3) глибокий контакт з іншою людиною, відносини з якою у консультуємого не складаються, з використанням його почуттів і переживань як основи для відновлення більш довірчих відносин;

4) планування і здійснення якихось конкретних поведінкових кроків, спрямованих на негайну зміну ситуації;

5) конкретне планування змін в житті консультуємого, структурування всього того, що він говорить і робить (давати зворотний зв'язок і коригувати його висловлювання).

Організаційні форми психопрофілактичної роботи з сім'ями пенітенціарного персоналу включають в себе:

1) спільне з сім'ями проведення заходів (святкових, урочистих, дозвільних);

2) проведення тематичних заходів за участю дітей співробітників: конкурси дитячого малюнка («Моя сім'я», «Професії моїх батьків»); сімейні конкурси («Тато, мама, я – спортивна сім'я», сімейна художня самодіяльність);

3) просвітницька робота: лекційні заняття з особовим складом і з членами їх родин з психологічної тематики; оформлення тематичних стендів, що містять психологічну інформацію з питань сімейного життя, підготовка та поширення пам'яток з тематики міжособистісного і сімейного спілкування;

4) відвідування сімей пенітенціарного персоналу, які прослужили менше року, перебувають в тривалому відрадженні або включені до групи підвищеної психологічної уваги;

- 5) створення жіночих клубів спілкування;
- 6) зустрічі-конференції з подружжям пенітенціарного персоналу, бесіди про складність несення служби, про вплив сімейних взаємин на її ефективність;
- 7) забезпечення зворотного зв'язку на адресу сім'ї: похвальні і вдячні листи від керівництва про досягнуті результати у службовій діяльності співробітником; поздоровлення зі святами, в тому числі з ювілеями сімейного життя;
- 8) підготовка до сімейного життя пенітенціарного персоналу, які не перебувають у шлюбі.

Таким чином, психологічне забезпечення діяльності персоналу є важливим аспектом підвищення ефективності службової діяльності персоналу. Від благополуччя в сімейному житті співробітника багато в чому залежить його професійна мотивація, яку досить складно утримувати на високому рівні при всіх складнощах службової діяльності, тому психологам і керівництву установ і органів виконання покарань слід приділяти особливу увагу аспекту службової діяльності пенітенціарного персоналу.

Отримано 16.02.2017

УДК 159.9

Галина Вікторівна ПОПОВА,

*професор кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами факультету соціально-гуманітарних технологій
Національного технічного університету «Харківський політехнічний
інститут», кандидат психологічних наук, доцент*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНИХ ПРОТИРІЧ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ МОДЕЛЮВАННЯ КАР'ЄРНОГО ШЛЯХУ ЗА ДОПОМОГОЮ КОУЧІНГОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ГРИ

Представлено результати дослідження ціннісних протиріч у майбутніх фахівців в умовах моделювання кар'єрного шляху за допомогою коучінгової трансформаційної гри «Призначення». Представлено дані спостережень щодо гендерних особливостей типових ціннісних протиріч майбутніх фахівців.

В процесі навчання у Вузі важливою для особистості майбутнього фахівця є криза професійної соціалізації при переході від учбової до учбово-професійної діяльності. Так, в ході практики, курсант (студент Вузу) виявляє суперечність між рівнем своєї підготовки і вимогами реального професійного середовища до знань, умінь і особистісних якостей. На даному етапі навчання у Вузі дуже важливим, на наш